

Samenvatting WECF rapport

Veel bestrijdingsmiddelen in beken en kanalen

Feiten over bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater in Drenthe

Margriet Samwel-Mantingh (WECF senior adviseur Water en Voedselveiligheid), de auteur van de publicatie "Veel bestrijdingsmiddelen in beken en kanalen" analyseerde informatie uit de Bestrijdingsmiddelen Atlas, van relevante websites en de pesticide database van Pesticide Action Network (PAN), publicaties met betrekking tot de milieueffecten, en kosten/baten van bestrijdingsmiddelen, geïmplementeerde en lopende programma's en rapporten voor de vermindering van bestrijdingsmiddelen in water. De gepresenteerde feiten met betrekking tot het voorkomen bestrijdingsmiddelen in het Drentse oppervlaktewateren verwijzen naar bijna 90 literatuur- en website-citaties en werden beoordeeld door drie wetenschappers / milieu-consultants.

Download hier het WECF rapport: http://www.wecf.eu/download/2018/January/forWEB_Drenthe_www.wecf.org.pdf

Inleiding

Ook Nederland heeft de Agenda 2030, de ontwikkelingsagenda voor 2015 -2030 van de Verenigde Naties, ondertekend. De agenda bestaat uit 17 doelen: de Sustainable Development Goals - SDG's (Werelddoelen voor duurzame ontwikkeling)¹. Ze gelden in alle landen en voor alle mensen. Met name doelen 3, 6 en 12 worden door de verspreiding van bestrijdingsmiddelen beïnvloed en verdienen daarom in Nederland speciale aandacht.

SDG 6 betreft o.a. duurzaam waterbeheer, bescherming en herstel van water gerelateerde ecosystemen, SDG 3 omvat verschillende gezondheid gerelateerde doelen, zoals een aanzienlijke vermindering van het aantal sterfgevallen en ziektes ten gevolge van gevaarlijke chemicaliën bijvoorbeeld in vervuild water, lucht en aarde.

SDG 12 duurzame consumptie en productiepatronen; duurzaam beheer en efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen. In 2016 was Nederland de grootste verbruiker van synthetische bestrijdingsmiddelen per hectare in de EU².

Jaarlijks worden in Nederland behalve residuen van bestrijdingsmiddelen in levensmiddelen, drinkwater en grondwater ook het voorkomen van residuen in de vier stroomgebieden Rijn, Maas, Schelde en Eems gemonitord. Al naar gelang de agrarische activiteiten en de daar uit resulterende mogelijke milieubelasting, worden meetpunten voor rivieren, beken, sloten, kanalen en meren vastgelegd en jaarlijks op bepaalde actieve stoffen en metabolieten (afbraakproducten) gecontroleerd. De verzamelde monitoringgegevens van de Nederlandse stroomgebieden worden in het opvolgend jaar van de monsternamen in de zogenaamde Bestrijdingsmiddelenatlas³ gepubliceerd,

De Bestrijdingsmiddelenatlas toont voor Drenthe 28 monitoringlocaties die in het monitoringprogramma 2014 zijn opgenomen, waarbij een (meetpunt) locatie een cluster van één of meerdere locaties/meetpunten codes kan hebben. Met enkele lokale uitzonderingen werden bij de meeste meetpunten 30 tot 100 of meer verschillende stoffen geanalyseerd.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/06/06/duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen-inventarisatie-nationale-implementatie-versie-6-juni-2016>

² http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Pesticide_sales_statistics

³ <http://www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl>

Conclusies betreffende het voorkomen van bestrijdingsmiddelen in Drenthe

- In Drenthe is de belasting van het oppervlaktewater met bestrijdingsmiddelen ernstig. In 2014 werden gemiddeld per locatie 14 actieve stoffen in het oppervlaktewater gevonden. De meeste bestrijdingsmiddelen - tot 42 verschillende stoffen - worden in gebieden met groenten-, bloemen- en lelie (bollen)teelt en kassen gevonden.
- De algemene doelstelling: het niet overschrijden van een vastgelegde normwaarde voor een actieve stof in oppervlaktewater is onvoldoende voor een duurzaam beleid:
 - de normen houden geen rekening met synergistische werking van tegelijk voorkomende stoffen;
 - er is geen norm voor de totale hoeveelheid aanwezige stoffen in oppervlaktewater;
 - de normen zijn zeer beperkt getest op de gevolgen voor niet doel-organismen;
 - de toelating van een stof is niet gebaseerd op onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek;
 - agrarische sector, politici, andere belanghebbenden en media besteden weinig aandacht aan het veelvuldig voorkomen van stoffen onder de toegelaten norm.
- In de agrarische sector worden op de kwetsbare gronden in Drenthe te veel – minstens 100 verschillende stoffen - en te gevaarlijke bestrijdingsmiddelen gebruikt:
 - 79 verschillende actieve stoffen en metaboliëten werden in het oppervlakte water gevonden;
 - Bij 14 % van de aangetoonde stoffen werd de vastgelegde norm overschreden.
 - De helft van de in het water aanwezige actieve stoffen zijn schadelijk voor niet-doel organismen en zijn door PAN International als PAN Bad Actors en/of als zeer gevaarlijke stoffen geclassificeerd.
- De beschikbare monitoring resultaten tonen slechts een deel van de watervervuiling aan:
 - als gevolg van de bestaande detectie grens, kunnen laboratoria slechts circa drie kwart van de in het Drentse monitoring programma opgenomen stoffen meten;
 - ongeveer één derde van de in de Bestrijdingsmiddelenatlas opgenomen stoffen werden wel in andere provincies, maar niet in Drenthe gemonitord.
- Er wordt in Drenthe veel geld geïnvesteerd en er zijn veel goede voornemens om de situatie in Drenthe te verbeteren, helaas zonder het gewenste effect:
 - de genomen technische maatregelen en programma's – zoals spuitvrije zones, spoelplaatsen – hebben weinig effect op de grote problemen veroorzaker: diffuse emissie op landbouwakkers op kwetsbare grond;
 - Er is te weinig aandacht voor effectieve maatregelen om de diffuse emissie van bestrijdingsmiddelen vanuit de landbouw te verminderen.
- Sinds de jaren negentig is de gebruikte hoeveelheid bestrijdingsmiddelen per hectare afgenomen. Maar in plaats daarvan is er een nieuwe generatie van middelen op de markt gekomen waarvan slechts 10 of 30 gram per hectare even effectief is als de "oude stoffen" waarvan 1 of 2 kg per hectare nodig was om hetzelfde effect te bereiken.
- Gezien het veelvuldig gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw, de teruggang van plant en dier, de hoge externe kosten die bestrijdingsmiddelen veroorzaken, kan de vraag gesteld worden: is het maatschappelijk verantwoord om op "oude voet" door te gaan?
 - Een analyse van de kosten en de effectiviteit van de uitgevoerde en lopende programma's om de landbouw duurzamer te maken is absoluut noodzakelijk.
 - een andere en consequentere aanpak is vereist om chemische bestrijdingsmiddelen op grote schaal stevig te verminderen.

Toekomst visie voor Drenthe

Als de bestuurders van de provincie Drenthe, gemeenten, waterschappen en waterbedrijven daadwerkelijk de vervuiling van het grond- en oppervlakte water in Drenthe willen aanpakken, een duurzamere toekomst voor het behoud of herstel van flora en fauna (o.a. weidevogels en insecten), alsmede een duurzame (es-) dorpen ontwikkeling willen realiseren, dan moet het huidige landbouw- en consumptiebeleid veranderen.

Er zijn een paar (voorzichtige) initiatieven, maar het beleid en de geïmplementeerde maatregelen in het verleden hebben tot nu toe onvoldoende effect gehad. Betere sproeitechnieken en bufferzones van vier meter zijn een verbetering maar onvoldoende om de belasting van grond- en oppervlaktewater met bestrijdingsmiddelen te stoppen: Water kent geen grenzen.

Zolang chemische bestrijdingsmiddelen in kwetsbare gebieden gebruikt worden is het niet te voorkomen dat deze stoffen in grond- en oppervlaktewater terecht komen en een gevaar voor mens en natuur vormen.

Om de menselijke gezondheid en het milieu te beschermen zou een eerste maatregel moeten zijn: een directe stop van het gebruik van stoffen met een schadelijke werking voor niet-doel organismen en/of stoffen die als zeer gevaarlijk voor mens en/of milieu zijn geclassificeerd. Door deze maatregel wordt ook het huidige gebruik van veel actieve stoffen (meer dan 100) in de landbouw gereduceerd.

Voor een duurzaam agrarisch en ecologisch beleid, een beleid dat milieuvervuiling met bestrijdingsmiddelen effectief aanpakt - maar gelijktijdig landbouwers en tuinders ondersteunt - zijn de volgende maatregelen nodig:

- ✓ Ten eerste zouden beleidsmakers, waterschappen, drinkwaterbedrijven, LTO, ANV Drenthe duidelijke uitspraken moeten doen: nul tolerantie van bestrijdingsmiddelen in het Drentse oppervlakte- en grondwater.
- ✓ In overleg met de agrarische sector zou het gebruik van bestrijdingsmiddelen in gevoelige gebieden, in gebieden voor drinkwaterwinning en nabij natuurgebieden stopgezet moeten worden.
- ✓ Omschakeling naar biologische landbouw methoden of een landbouw waarbij geen chemische bestrijdingsmiddelen worden ingezet maar eventueel wel kunstmest.
- ✓ Dat landbouwers en telers die aan deze voorwaarden voldoen of willen omschakelen van regulaire landbouw naar een landbouw zonder chemische bestrijdingsmiddelen een aantrekkelijke financiële ondersteuning krijgen. Hiervoor zijn verschillende financiële modellen denkbaar.
- ✓ Een aanbod van vakkundige begeleiding van agrariërs voor, tijdens en na de omschakeling..
- ✓ Het aanbieden en organiseren van excursies naar /uitwisseling met bestaande biologische bedrijven in Nederland en buitenland.
- ✓ Stimulering van een brede maatschappelijke verantwoordelijkheid. Succes voor de biologisch (of bestrijdingsmiddelenvrij) producerende tuinders en landbouwers is alleen mogelijk als consument, boer, handel en overheid, inclusief waterschappen/water bedrijven hiervoor gezamenlijk de verantwoordelijkheid nemen.
- ✓ Facilitering door de provincie/waterbedrijven en dergelijk voor meer reclame voor en bewustmaking van de voordelen van regionaal biologisch of bestrijdingsmiddelenvrij geteelde producten.
- ✓ Bevordering van samenwerking tussen ambachtelijke / voedselverwerkende bedrijven, zorginstellingen, restaurants etc. om een afzetmarkt voor de biologisch geteelde producten te bewerkstelligen.

Definities van “Highly Hazardous Pesticides” (zeer gevaarlijke pesticiden/bestrijdingsmiddelen) en van “Hazard”

De *International Code of Conduct on Pesticide Management*) heeft “Highly Hazardous Pesticides” en “Hazard” als volgt gedefinieerd⁴. Deze definities zijn door de FAO en WHO bevestigd.

“Highly Hazardous Pesticides means pesticides that are acknowledged to present particularly high levels of acute or chronic hazards to health or environment according to internationally accepted classification systems such as WHO or GHS⁵ or their listing in relevant binding international agreements or conventions. In addition, pesticides that appear to cause severe or irreversible harm to health or the environment under conditions of use in a country may be considered to be and treated as highly hazardous.”

(Uitleg: Zeer Gevaarlijke Pesticiden zijn bestrijdingsmiddelen waarvan vaststaat dat ze een buitengewoon hoog risico opleveren op acute of chronische gezondheids- of milieuschade. Schade wordt gedefinieerd volgens internationaal geldende classificatiesystemen zoals die van de WHO of GHS, of wanneer deze zijn opgenomen in relevante, bindende internationale verdragen of overeenkomsten. Daarnaast kunnen pesticiden die ernstige of onomkeerbare gezondheids- of milieuschade lijken te veroorzaken - zelfs bij voorgeschreven gebruik - worden beschouwd en behandeld als ‘zeer gevaarlijk’.)

De Code of Conduct definieerde ook het begrip “hazard”:

“Hazard means the inherent property of a substance, agent or situation having the potential to cause undesirable consequences (e.g. properties that can cause adverse effects or damage to health, the environment or property).”

(Uitleg: Een stof, middel of situatie noemen we ‘gevaarlijk’ wanneer die ongewenste gevolgen kan hebben voor bijvoorbeeld de gezondheid, het milieu of iemands eigendom.)

Wat zijn “PAN Bad Actors”?

*PAN Bad Actors are chemicals that are one or more of the following: highly acutely toxic, cholinesterase inhibitor, known/probably carcinogen, known groundwater pollutant or known reproductive or developmental toxicant. NOTE! Because there are no authoritative lists of Endocrine Disrupting (ED) chemicals, EDs are not yet considered PAN Bad Actor chemicals.*⁶

(Uitleg: “PAN Bad Actors” zijn chemische stoffen die één of meer van de volgende eigenschappen vertonen: zeer acuut giftig, cholinesterase remmer, bekend /waarschijnlijk carcinogeen (kankerverwekkend), bekend grondwater verontreinigend of bekende reproductie- of ontwikkelingstoxiciteit.

LET OP! Omdat er geen gezaghebbende lijsten van hormoon verstorende (ED) chemische stoffen zijn, werden hormoon ontregelaars (nog) niet als PAN Bad Actor chemicaliën beschouwd.)

Contact:

Chantal Van den Bossche: Chantal.vandenbossche@wecf.org

Margriet Samwel-Mantingh: Margriet.samwel@wecf.org

Tel.: 030 2310 300

www.wecf.org

⁴ FAO and WHO (2016): International Code of Conduct on Pesticide Management. Guidelines on Highly Hazardous Pesticides, Rome 2016 <http://www.fao.org/publications/card/en/c/a5347a39-c961-41bf-86a4-975cdf2fd063/>

⁵ WHO –World Health Organization; GHS - global harmonization of the classification and labelling of chemicals

⁶ http://www.pesticideinfo.org/Detail_Chemical.jsp?Rec_Id=PC37655